

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Задорожної Тетяни Андріївни на тему «Концептосфера української академічної пісні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю – 025 Музичне мистецтво.

Публічну презентацію та обговорення результатів дисертаційної роботи здійснено на розширеному засіданні кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Актуальність теми та її зв'язок з планами наукових робіт установи.

Актуальність теми дослідження – «Концептосфера української академічної пісні» – визначається її прямим стосунком щодо музикознавчих завдань української наукової думки. Дослідження концептосфери української академічної пісні відіграє важливу роль у збереженні, розвитку та адаптації цього жанру до сучасних викликів. Українська академічна пісня охоплює ідейний, семантичний та стилістичний аспекти, що базуються на історичних, культурних і соціальних чинниках. В умовах нинішніх викликів, коли Україна відстоює свою незалежність і культурну самобутність, системний науковий аналіз цього явища набуває особливої значущості.

Стосовно стану дослідженості проблеми: в українській музикознавчій науці питання концептосфери української академічної пісні ставиться вперше, не враховуючи дотичне до нього питання щодо жанрової специфіки «українського солоспіву» як виду української камерно-вокальної творчості.

Дисертаційне дослідження виконане на кафедрі музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка відповідно до плану роботи науково-дослідної лабораторії за темою: «Імперативи духовного розвитку творчої особистості у сучасній Україні» (*№ державної реєстрації 0118U003131*). Тему дисертації затверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (*протокол № 6 від 22.12.2020 року*).

Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів дослідження. Дисертаційна робота Задорожної Т.А. є самостійною науковою працею, в якій висвітлені теоретичні та методичні основи вивчення української академічної пісні. Дослідження спрямоване також на оновлення методологічних підходів сучасного музикознавства, що є необхідною умовою для подальшого дослідження національної академічної музики.

Задорожна Т.А. здійснила ґрунтовний теоретичний аналіз наукових джерел, відповідно до теми дослідження, розробила алгоритми музично-виконавського аналізу вокальних творів у парадигмі концептосфери української академічної пісні, здійснила аналіз отриманих результатів.

Матеріалом аналізу й тлумачення концептосфери української академічної пісні є зразки камерно-вокальної творчості українських композиторів, добірку яких визначають історичні рамки професіоналізації української музичної творчості (кінець ХІХ – перша третина ХХ ст.) і явища трансформації концептуальних структур української академічної пісні (др. пол. ХХ – поч. ХХІ ст.). Розглянуті зразки (усього – 117 камерно-вокальних композицій) покликані репрезентувати конкретні жанрово-стильові концепти та їхні семанти з боку ментального поля української академічної пісні.

Структура та оформлення дисертаційного дослідження. Наукова робота структурована і виконана відповідно до вимог на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю – 025 Музичне мистецтво. Робота складається зі вступу, трьох розділів, 10 підрозділів, висновками до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел (221 найменування) і п'яти додатків. Загальний обсяг тексту дисертації – 400 сторінок. Обсяг основного тексту – 172 сторінок.

У *Першому розділі* дисертації розглядається методологічний базис термінополя дефініцій концептуальних структур та їх проєктивний дискурс щодо метапоняттєвого опису поняття «українська академічна пісня». З'ясовано, системотвірні властивості такого явища, як українська національна камерно-вокальна творчість в її історично складеній парадигмі жанрово-стильових спеціалізацій, що мають базовими архетипами моделі: «пісня в народному дусі», «романс», «пісня-романс», «монодраматичний солоспів-монолог».

Доведено, зокрема, що українська академічна пісня є множинним виявом закономірностей музично-поетичних співвідношень авторських систем «Композитор – Поет»; модальної характерності омузичення віршованого тексту; інтонаційно-тематичного співвідношення вокальної партії та інструментального тематизму.

У *Другому розділі* дисертації матеріал дослідження розглядається в умовах стильової динаміки жанроутворювальних процесів у їх історичній ретроспективі та сьогоденні. Виявлено кореляції становлення жанрових архетипів камерно-вокальної творчості – від барокового канту, крізь старогалицьку елегію до «лисенкової» моделі українського солоспіву та його стильових трансформацій новітнього зразка у вигляді метажанрових концептів української академічної пісні («вірш з музикою», «солоспів-балада», «солоспів-поема», «солоспів-сонет», «солоспів-молитва» тощо). Визначаються стильові домінанти жанрових архетипів класичної камерно-вокальної творчості (типи вокальної мелодики,

принципи образно-сислового співвідношення слова і музики, поетичні вподобання, пріоритети композиційно-драматургічної логіки), виокремлюються і характеризуються індивідуально-стильові дискурси музичного перевтілення поетичного тексту та їх загально-стильовий «образ».

У *Третьому розділі* дисертації продовжується аналіз та тлумачення зразків камерно-вокальної творчості українських композиторів з опорою на алгоритми структурно-семантичного методу, в намірі поглибленої герменевтичної рецепції компонентів змістової структури української академічної пісні за рівнями авторських дискурсів та рефлексій з боку композиторського задуму і модальності поетичної системи. У третьому підрозділі конкретизуються алгоритми образно-сислових та жанрово-стильових асиміляцій сегментів концептосфери української академічної пісні у контексті української естрадної культури на зламі ХХ–ХХІ століть.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень і рекомендацій. Теоретичні положення дисертаційного дослідження обґрунтовані завдяки опрацюванню значної джерельної бази (221 найменування). Надійність і обґрунтованість результатів дослідження гарантуються застосуванням ефективних теоретичних та емпіричних методів, які відповідають його меті й завданням. Важливими чинниками також є обсяг і якість отриманих емпіричних даних, глибина їх аналізу, а також апробація результатів на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та кафедральних наукових заходах.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що у дисертаційному дослідженні:

– *вперше* в полі української мистецтвознавчої та музикознавчої думки поставлено питання *концептосфери української академічної пісні*, що надає можливість розглядати її як фундаментальний символ музичної культури України;

проаналізовано метажанрові концепти української академічної пісні у зразках камерно-вокальної творчості композиторів другої половини ХХ століття;

доведено доцільність образно-сислових та жанрово-стильових інсталяцій концептосфери української академічної пісні у дискурсі естрадної культури межі кінця ХХ– перших десятиліть ХХІ століття;

розроблено алгоритми музично-виконавського аналізу вокальних творів у парадигмі концептосфери української академічної пісні.

– у зв'язку з цим *уточнено* зміст поняття «український солоспів», щодо якого застосовано кореляти герменевтичної рецепції в ролі мовно-музичного утворення;

– *набуває подальшого розвитку* теорія співвідношення слова і музики на рівні принципів та прийомів музично-поетичних співвідношень щодо

архітектоніки вокальної мелодики та співвідношення авторських систем «Композитор – Поет»;

– запропоновано *спеціалізовану дослідницьку парадигму* наукового пошуку щодо максимально широкого в культурологічному сенсі тлумачення феномена «українська академічна пісня», що набуває термінологічного сенсу завдяки терміносистемі «концептосфера».

Теоретична і практична цінність отриманих результатів полягає у розробці системного міждисциплінарного підходу до аналізу концептосфери української академічної пісні як сукупності її концептуальних структур. Ці структури формують багатовимірну образно-сміслову картину, що відображає авторські дискурси та творчі задуми конкретних композиторів. Водночас концептуальні структури української академічної пісні проявляються у жанрово-стильових інваріантах, представлених різновидами «українського солоспіву», які в сукупності утворюють динамічні сегменти її концептосфери. Отримані результати мають практичне значення, зокрема в контексті їх впровадження у навчальні програми з «Історії української музики», вокального виконавства та концертмейстерської практики.

Відповідність дисертації встановленим вимогам та дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Дисертація, автором якої є Задорожна Тетяна Андріївна, відповідає усім вимогам, які визначені для такого типу наукових досліджень. Наголосимо, що під час аналізу дисертації не було виявлено порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації й фальсифікації), а також не було встановлено текстових запозичень. Перевірку дисертації на наявність плагіату здійснено у системах StrikePlagiarism, Tumitin, AntiPlagiarism.NET. На цій підставі дисертаційну роботу визнаємо самостійно виконаним науковим дослідженням, а усі ідеї та наукові положення, які викладені автором, отримані ним особисто.

Публікації належним чином висвітлюють основні положення, поданої до захисту дисертаційної роботи. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць повністю відповідають вимогам щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з музичного мистецтва.

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Задорожна Т. Стильові модифікації жанру української академічної пісні: герменевтичний дискурс. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Випуск № 55. Дрогобич, 2022. С. 80-88. URL: [10.24919/2308-4863/55-1-12](https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-1-12)
2. Задорожна Т. Поезія Лесі Українки як адепта модерну у дискурсі концептосфери української академічної пісні. *Українська культура:*

минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напряв «Мистецтвознавство» : зб. наукових праць кафедри культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету та Інституту культурології Національної академії мистецтв України. Рівне, 2023. Вип. 46. С. 135–140. URL: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.687>

3. Задорожна Т. Концептосфера української академічної пісні в контексті методологічних основ аналізу музично-поетичних співвідношень. *Слобожанські мистецькі студії* : збірник наукових праць Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка. № 3 / 2024. С. 76–81. URL: <https://doi.org/10.32782/art/2024.3.14>

Стаття в науковому зарубіжному виданні

4. Задорожна Т. Семантика академічної пісні як знакової мислеформи української музичної творчості: епістемологічний аспект. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 2022 No. 2. С. 65–70. URL: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-2-11>

Праці апробаційного характеру

5. Задорожна Т. Жанрово-стильові перетини сучасної української академічної пісні. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції «Мистецтво у нелінійному просторі» м. Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2023. С. 106 – 110.
6. Задорожна Т. Поняття «концептосфера» в контексті постмодерної музикознавчої думки. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Тенденції розвитку дизайну, дизайн-освіти та мистецтва» (секція «Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі»). 19 травня 2023 року, м. Київ. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, С. 60–63.
7. Задорожна Т. Семантика української академічної пісні в парадигмі етнонаціональної ідентичності національної музичної творчості. «Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях» : матеріали Сьомої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 2–4 листопада 2023 р.) Вип. 7. Київ : Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, 2024. С. 90–97.

Статті у співавторстві в науковому фаховому виданні України

8. Водяний Б., Задорожна Т. Українська академічна пісня у сучасному соціокультурному просторі. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напряв «Мистецтвознавство»*: збірник наукових праць. Рівненський державний гуманітарний університет та Інститут культурології Національної академії мистецтв України. Випуск № 38. Рівне, 2021. С. 88–94. URL: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v38i.473>

9. Задорожна Т., Водяний Б. Метажанрові концепти української академічної пісні у зразках камерно-вокальної творчості композиторів другої половини ХХ століття. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*: № 49. 2024. С. 268–280. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/PDF%20\(6\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/PDF%20(6).pdf)

Апробація результатів дисертації. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка.

Основні положення дослідження оприлюднено автором у доповідях на таких наукових та науково-практичних конференціях:

- Міжнародна науково-практична конференція молодих учених та студентів «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку». Одеса. 15–16 жовтня 2020 р.;
- Міжнародна науково-практична онлайн конференція «Кобзарство: діалог модерної перформанси та духовної традиції». Тернопіль. 18 листопада 2020 р.;
- Всеукраїнська науково-практична конференція «Музична освіта та виконавство: теорія, методика, інноваційні концепції розвитку». Ніжин. 23–24 квітня 2021 р.;
- Міжнародна науково-творча конференція «Захід-Схід: культура і мистецтво, присвячена пам'яті В. Ребікова і В. Малішевського». Одеса. 25–26 вересня 2021 р.;
- «Тенденції розвитку дизайну, дизайн-освіти та мистецтва» (секція «Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі»). 19 травня 2023 року, м. Київ. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв.;
- II Міжнародна науково-практична конференція «Мистецтво у нелінійному просторі». Тернопіль. 19–20 жовтня 2023 р. ТНПУ ім. В. Гнатюка.;
- Міжнародна наукова конференція «Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях». 2–4 листопада 2023 р., м. Київ. Кафедра історії української музики КНМА ім. П. І. Чайковського.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. За змістом дисертаційна робота Задорожної Тетяни Андріївни на тему «Концептосфера української академічної пісні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю – 025 Музичне мистецтво відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи

про присудження ступеня доктора філософії» (змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. № 341).

Дисертація Задорожної Т. А. на тему «Концептосфера української академічної пісні», рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Голова засідання:

Доктор мистецтвознавства,
професор кафедри музикознавства
та методики музичного мистецтва
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Олег СМОЛЯК

